

Μάθημα: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τάξη: Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ημερομηνία: 29/10/2023

Καθηγητές: ΛΥΚΟΥΡΕΝΤΖΟΥ ΤΙΝΑ

Ονοματεπώνυμο:

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος Πολιτεία (514a-515c)

- Μετά ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπέικασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἴδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀχένας, ὥστε μένειν τε αὐτούς εἰς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄρᾶν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρωκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.

- Ὅρῳ, ἔφη.

- Ὅρα τοίνυν παρὰ τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους σκευὴ τε παντοδαπὰ ὑπερέχοντα τοῦ τειχίου καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα λίθινά τε καὶ ξύλινα καὶ παντοῖα εἰργασμένα, οἷον εἰκὸς τούς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων.

- Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

- Ὅμοιους ἡμῖν, ἦν δ' ἐγώ· τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶε ἂν τι ἔωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας;

- Πῶς γάρ, ἔφη, εἰ ἀκινήτους γε τὰς κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου;

- Τί δὲ τῶν παραφερομένων; οὐ ταῦτόν τοῦτο;

- Τί μήν;

- Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγήσονται ἂν τὰ ὄντα αὐτοῦς νομίζειν ἄπερ ὄρῳεν;

- Ἀνάγκη.

- Τί δ' εἰ καὶ ἡχώ τὸ δεσμωτήριον ἐκ τοῦ καταντικρὺ ἔχοι; ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγαίτο, οἶε ἂν ἄλλο τι αὐτοῦς ἡγεῖσθαι τὸ φθεγγόμενον ἢ τὴν παριοῦσαν σκιάν;

- Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη.

- Παντάπασι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἂν ἄλλο τι νομίζοιεν τὸ ἀληθές ἢ τὰς τῶν σκευαστῶν σκιάς.

- Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 2), και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 2).

1. Οι δεσμώτες συζητούν μεταξύ τους για όσα βλέπουν μπροστά τους.
2. Οι δεσμώτες αντιλαμβάνονται πως ό,τι προβάλλεται μπροστά τους είναι ψεύτικο.

A1.β. Να αντιστοιχίσετε όλες τις λέξεις / φράσεις του κειμένου της Στήλης Α με την κατάλληλη αίσθηση της Στήλης Β. Στη Στήλη Β περισεύει μία λέξη.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ήχώ	α. όραση
2. έωρακέναι	β. αφή
3. τὰς σκιὰς	γ. ακοή
4. φῶς καόμενον	
5. ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν	
6. διαλέγεσθαι ἀλλήλους	

A1.γ. ἐν ταύτῃ, αὐτοὺς, τοὺς φθεγγομένους: Να εντοπίσετε την λέξη/λέξεις του αρχαίου κειμένου που αναφέρονται οι όροι (απλή παράθεση του χωρίου - να μην αναλυθεί).

Μονάδες 10(4+3+3)

B1.α. Να εξηγήσετε τη σημασία και τη λειτουργία των φράσεων:

- i) παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας
- ii) Ἄτοπον, ἔφη, λέγεις εἰκόνα καὶ δεσμώτας ἀτόπους.

B1.β. Να βρείτε τρεις (3) γλωσσικές επιλογές/εκφραστικούς τρόπους (παραθέτοντας τα αντίστοιχα κειμενικά χωρία) μέσω των οποίων αισθητοποιείται η εικόνα του σπηλαίου και να αιτιολογήσετε σύντομα την επιλογή σας.

Μονάδες 10(7+3)

B2. Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων γράφοντας **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στην κάθε πρόταση.

1. Θεμελιώδεις αρετές της ιδεώδους Πολιτείας είναι η δικαιοσύνη και η ισότητα.
2. Ο Πλάτων πίστευε πως όλα τα πολιτεύματα της εποχής του ήταν διεφθαρμένα.
3. Σύμφωνα με τη διάκριση των τάξεων της πλατωνικής Πολιτείας οι δημιουργοί μπορούν να συμμετέχουν στην εξουσία.
4. Το ογκώδες σύγγραμμα Πολιτεία, καρπός πολύχρονης προσπάθειας, θα πρέπει να ολοκληρώθηκε γύρω στα 421 π.Χ.

5. Ο Θρασύμαχος ισχυρίζεται ότι δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό.

Μονάδες 10

B3.α. Για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου της στήλης Α, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη κατάληξη της στήλης Β, να γράψετε μια ετυμολογικά συγγενή της λέξη της νέας ελληνικής, απλή ή σύνθετη.

A		B
1. ακίνητους	-τής	
2. ήγη	-μόνας	
3. μένειν	-ή	
4. ήχώ	-ηρός	
5. σκευαστῶν	-άζω	

B3.β. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιο σας καθεμία αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β (στη στήλη Β περισεύουν 5 λέξεις).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
ἀπείκασον	κινητήρας
δεσμωτῶν	αφετηρία
πρόκειται	ανίκητος
ἀκινήτους	ανδρείκελο
παριοῦσαν	κατάκοιτος
	ικεσία
	άδεια
	διάδημα
	κάθισμα
	ισθμός

Μονάδες 10 (5+5)

B4. Αφού μελετήσετε το απόσπασμα από το ποίημα *Το Παράθυρο*, μια από τις συνθέσεις της *Τέταρτης Διάστασης* του Γιάννη Ρίτσου, να αναδείξετε **κοινά στοιχεία** με την εικόνα του σπηλαίου και τους συμβολισμούς της, όπως αποτυπώνεται από τον Πλάτωνα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Κάθομαι εδώ στο παράθυρο, κοιτάω τους διαβάτες
και κοιτάζομαι μές στα μάτια τους. Θαρρώ πως είμαι
μια σιωπηλή φωτογραφία, μες στην παλαιά κορνίζα της,
κρεμασμέμη έξω απ' το το σπίτι, στο δυτικό τοίχο,
εγώ και το παράθυρό μου.

Κοιτάζω κάποτε ο ίδιος

ετούτη τη φωτογραφία με τα ερωτικά, κουρασμένα της μάτια –
ένας ίσκιος αποκρύβει το στόμα, η επίπεδη λάμψη απ' το τζάμι της κορνίζας,
στιγμές – στιγμές, αντίκρυ στο λιόγερμα ή στο φεγγαρόφωτο,
σκεπάζει ολόκληρο το πρόσωπο, κ' είμαι κρυμμένος
πίσω απόνα τετράγωνο φως, χλωμό ή ασημένιο ή ρόδινο,
και μπορώ ελεύθερα να κοιτάζω τον κόσμο
χωρίς να με βλέπει. Ελεύθερα, – τι να πούμε;

Δεν μπορώ να σαλέψω· στην πλάτη μου

ο νοτισμένος ή πυρωμένος τοίχος· στο στήθος μου

το ψυχρό τζάμι· οι μικρές φλέβες των ματιών μου

διακλαδωμένες μέσα στο γυαλί. Κ' έτσι, πιεσμένος

ανάμεσα στον τοίχο και στο τζάμι, δεν τολμώ να κινήσω το χέρι μου

να φέρω την παλάμη μου στα φρύδια όταν αστράφτει ο ήλιος

σαν αδυσώπητη δόξα· κ' είμαι αναγκασμένος

να βλέπω, και να θέλω, και να μην κινούμαι. Αν κάνω

κάτι ν' αγγίξω, ο αγκώνας μου μπορεί να σπάσει το τζάμι, και να μείνει μια τρύπα στο πλευρό μου,
ανοιχτή στη βροχή και στα βλέμματα.

.....
Γ' αυτό διαλέγουμε συχνά ένα χώρο στενό που να μας προστατεύει

απ' το ίδιο μας το απέραντο. Κ' ίσως γ' αυτό

κάθομαι εδώ, σε τούτο το παράθυρο να βλέπω

τα νωπά χνάρια απ' τις πατούσες του βαρκάρη

πάνω στις πλάκες της προκυμαίας να σβήνουν λίγο – λίγο

σα μια σειρά μικρά στενόμακρα φεγγάρια μέσα σ' ένα παραμύθι.

Πειραιάς, Απρίλης 1959
Γιάννης Ρίτσος, *Το Παράθυρο*

Μονάδες 10

Φιλοσοφούμεν γνησίως τε καὶ ἱκανῶς...